

วิเคราะห์คุณูปการของนางวิสาขาที่มีต่อพระพุทธศาสนา Analysis of Contributions of Visakha to Buddhism

พระนิกร กรุณกรุด

Phra Nikorn Grungrud

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Suphanburi Srisuwannaphum Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: nikornketo@gmail.com

บทคัดย่อ

นางวิสาขาเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเรื่องการเป็นผู้ที่อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนามาตั้งแต่เยาว์วัย และการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สังคม บทบาทที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนานั้น เช่น การทูลขอพร 8 ประการ ให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตปัจจัยเครื่องบริโภคน้ำใช้สอยอย่างที่ยังไม่เคยอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์มาก่อนหลายอย่าง นางเป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ใช้ผ้าเช็ดปาก หม้อน้ำ ไม้กวาด พัดโบก พัดใบตาล รวมถึงการสร้างศาสนวัตถุ นอกจากนี้ยังมีส่วนให้พระพุทธเจ้าบัญญัติข้อปฏิบัติสำหรับภิกษุและภิกษุณี

หนึ่งในพร 8 ประการของนาง คือ การถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุสงฆ์ จนกลายเป็นประเพณีการทำบุญที่ชาวพุทธทุกท่านได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้นางจะได้ทำทานรักษาศีลและเจริญภาวนาแล้ว ยังไม่เพิกเฉยต่อความประพฤตินี้ที่ไม่เหมาะสมของภิกษุเข้าไปบอกกล่าวด้วยเมตตาจิตเพื่อให้ท่านเหล่านั้นประพฤตินี้ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของท่านเองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ยิ่งกว่านั้นในฐานะที่นางเป็นพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในท่ามกลางบุคคลผู้นับถือลัทธิอื่น นางยังคงมีศรัทธามั่นคงต่อพระรัตนตรัยแล้ว นอกจากนี้นางยังชักชวนให้บุคคลมากมายให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะความดีที่นางได้ประพฤติปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ส่งผลทำให้นางได้รับความศรัทธาและยอมรับของบุคคลเหล่านั้น

คำสำคัญ: คุณูปการ, นางวิสาขา, พระพุทธศาสนา

Abstract

Visakha is an important person for Buddhism which has been widely discussed especially about being a person who has supported and nurtured Buddhism since childhood and assistance to society. An important role in Buddhism is such as asking for 8 blessings to allow the Lord Buddha to grant various food items that had never been allowed to monks before. She was the one who caused the Buddha to allow monks to use napkins, water pots, brooms, hand fans, palm leaf fans, and the creation of religious objects. There is also a part where the Buddha prescribed rules of conduct for monks and nuns.

One of her eight blessings was to offer rain bathing robes to the monks. Until it became a merit-making tradition that all Buddhists have continued to practice until the present. Even though she had given alms, kept the precepts and meditated, she still did not ignore the inappropriate behavior of the monks. She went in and informed her with kindness. In order for them to behave correctly according to the Dhamma and discipline, for their prosperity and the stability of Buddhism. Moreover, as she was a Buddhist who lived among people who practiced other religions. She still had strong faith in the Triple Gem. She also persuaded many people to convert to Buddhism. Because of the goodness that she has performed consistently. As a result, she gained the faith and acceptance of those people.

Keywords: Contributions, Visakha, Buddhism.

บทนำ

คำว่า “คุณูปการ” หมายถึง การอุทิศตนทำความดี มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “คุณ” ซึ่งหมายถึง ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้นๆ หรือความเกื้อกูล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) คำทั้งสองคำนี้ หากนำมาใช้กับบุคคลโดยทั่วไป สามารถสรุปได้ว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ซึ่งเป็นได้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้ที่นอกจากจะตั้งตนอยู่ในทางที่ถูกต้องแล้วยังเกื้อกูลผู้อื่นให้ได้รับผลแห่งความดีนั้น และนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตาม ในทางพระพุทธศาสนา บุคคลที่เรานึกถึงเป็นอันดับแรก คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การศึกษาเกี่ยวกับพระชนม์ชีพพระองค์ในสมัยพุทธกาลนั้น ทำให้เราเห็นถึงพุทธกิจของพระองค์ที่ทรงมีคุณูปการต่อเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย นอกจากนั้นแล้ว ในคัมภีร์ต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็น พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา สิ่งหนึ่งที่เราได้เรียนรู้ คือ เรื่องราวของพุทธบริษัท 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน กล่าวคืออุบาสกและอุบาสิกาเกื้อหนุนแก่ภิกษุและภิกษุณีด้วยปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัชบริวาร ส่วนภิกษุและภิกษุณีก็เกื้อกูลอุบาสกและอุบาสิกาด้วยอบรมสั่งสอน และแนะนำหลักธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นปกติสุข การเกื้อกูลซึ่งกันและกันเหล่านี้ ส่งผลให้พระพุทธศาสนากลายเป็นศาสนาที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลก และยังคงส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนานจวบจนปัจจุบัน

สำหรับการเกื้อกูลของอุบาสกและอุบาสิกา ที่เราสามารถศึกษาเรียนรู้จากพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้น มีมากมายหลายท่าน ที่เห็นได้เด่นชัดในส่วนของอุบาสก คือ อนาถบิณฑิกเศรษฐี พระเจ้าพิมพิสาร และธัญชัยเศรษฐี ส่วนอุบาสิกาที่เด่นชัด คือ นางสุชาดา นางปฐาจารา และนางวิสาขามหาอุบาสิกา ซึ่งนางวิสาขานั้นเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา จนถูกขนานนามว่า “มหาอุบาสิกา” ซึ่งนอกจากจะสร้างคุณประโยชน์เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาแล้ว ยังสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมไว้อย่างมากมายในสมัยพุทธกาล ควรค่าอย่างยิ่งในการที่พุทธศาสนิกชนจะศึกษาเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของนางวิสาขามหาอุบาสิกา เพื่อให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต ปัญหา อุปสรรคต่างๆ แต่นางวิสาขายังมีศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในสมัยพุทธกาล และยังเป็นที่ยกย่องมากล่าวถึงจวบจนปัจจุบัน

อัตชีวประวัติของนางวิสาข

วิสาขเป็นหลานสาวของเมณฑกเศรษฐี เป็นบุตรของธัญชัยเศรษฐีกับนางสุนาเทวี [บุคคลผู้มีนามว่าสุนาเทวีอีกท่านหนึ่งเป็นลูกสาวของอนาถบดินทิกเศรษฐี (ธ.อ. 1/134-136, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) วิสาขมีน้องสาวชื่อนางสุชาดา (คนละคนกับนางสุชาดา มารดาของพระยาสะ) อาศัยอยู่ในเมืองภัททิยะ แคว้นอังคะ การมีโอกาสดำรงรับฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้านั้นเกิดจากการที่เมณฑกเศรษฐีได้ทราบข่าวการเสด็จมาประกาศพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ จึงเรียกวิสาขามาแล้วกล่าวว่า เป็นข่าวดีที่เป็นสิริมงคลทั้งแก่เธอและพวกเรา เธอพร้อมด้วยเพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน 500 คน และพร้อมด้วยบริวารอีก 500 คน จงรีบขึ้นรถ 500 คัน เพื่อไปคอยต้อนรับพระองค์เถิด ซึ่งเมื่อวิสาขได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ ณ ชาติยววัน (สวนมะลิ) และได้รับฟังพระธรรมเทศนา เมื่อจบพระธรรมเทศนาวิสาขก็ได้บรรลุโสดาปัตติผลและโสดาบัน (อง.อ. 3/63-64/353, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533) ในขณะที่วิสาขมีอายุเพียง 7 ขวบเท่านั้นและเพื่อนๆ ก็สำเร็จเป็นพระโสดาบันเช่นเดียวกัน (วินย. 5/298/80, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500; ธ.อ. 7/34, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) และอาราธนาพระพุทธเจ้าพร้อมคณะภิกษุสงฆ์เพื่อฉันภัตตาหารที่บ้านของเมณฑกเศรษฐี จากนั้นทุกๆ คนก็มีโอกาสได้รับฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าจนบรรลุตาปัตติผลเป็นพระโสดาบันทุกคน

นางวิสาขได้ย้ายถิ่นฐานไปที่เมืองสาวัตถีตามธัญชัยเศรษฐีผู้เป็นบิดา โดยเป็นพระประสงค์ของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ได้ทูลขอต่อพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระภักดาของภคินีของพระองค์ เนื่องจากแคว้นของพระองค์ไม่มีมหาเศรษฐี ในสังคมอินเดียสมัยนั้นเศรษฐีเป็นผู้มีความสำคัญต่อพระราชที่ปกครองในแคว้นนั้นๆ เพราะเศรษฐีเป็นผู้ดำเนินธุรกิจสำคัญ ในเมืองหลายอย่างที่มีผลช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมเจริญ เช่น การค้าขายภายในเมือง การติดต่อค้าขายกับคนต่างเมืองช่วยส่งเสริมกิจกรรมการช่างฝีมือต่างๆ เป็นผู้ควบคุมการเงิน โดยมีหน้าที่คล้ายธนาคารเป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ (พงศ์พันธ์ จันทรวราทิศย์, 2522: 25) โดยธัญชัยเศรษฐี พร้อมด้วยญาติพี่น้องและข้าทาสบริวารของตน ได้สร้างเมืองใหม่ชื่อว่า “สาเกต” (ธ.อ. 3/45, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) ซึ่งห่างจากเมืองสาวัตถีประมาณ 7 โยชน์ (อง.อ. 1/259/357, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533; ธ.อ. 3/45, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495)

นางวิสาขได้แต่งงานกับปุณณวัณณกุมาร ลูกชายของมิกคารเศรษฐี ตามเงื่อนไขว่าผู้หญิงคนนั้นต้องประกอบด้วยความงาม 5 ประการ คือ งามงาม เนื้องาม กระดูงาม ผิวงาม วัยงาม (ธ.อ. 3/45-46, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเบญจกัลยาณีที่ตรงกับนางวิสาข หลังจากแต่งงานแล้ว ก่อนที่นางวิสาขจะเดินทางไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของปุณณวัณณกุมาร ท่านธัญชัยเศรษฐีได้มอบสมบัติเลี้ยงชีพแก่นาง และยังเป็นห่วงการปฏิบัติตนต่อครอบครัวของสามี โดยเฉพาะเรื่องกิริยามารยาทหรือหลักการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลในครอบครัวนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ท่านเศรษฐีจึงเรียกลูกสาวมาเพื่อให้โอวาทก่อนไปสู่ตระกูลสามี เช่น ไฟในอย่านำออก ไฟนอกจะนำเข้า

เมื่อถึงบ้านของสามี ประชาชนได้ส่งของขวัญมามอบให้นางวิสาขามากมาย เพื่อตอบแทนคุณที่นางให้การต้อนรับอย่างดีในคราวที่พวกตนไปนอนพักที่เมืองสาเกตในช่วงพิธีแต่งงาน แต่นางวิสาขได้ส่งของขวัญกลับคืนให้ประชาชนชาวเมืองเหมือนเดิม ด้วยคำพูดที่ไพเราะและเหมาะสมกับวัยของผู้รับว่า จงส่งสิ่งนี้ให้แก่พ่อของฉัน จงให้สิ่งนี้แก่แม่ของฉัน จงให้สิ่งนี้แก่พี่ชายน้องชายของฉัน จงให้สิ่งนี้แก่พี่สาวน้องสาวของฉัน นางวิสาขปฏิบัติตนต่อชาวเมืองเป็นเหมือนญาติของตน ตลอดเวลาที่อยู่บ้านของสามี นางได้ปรนนิบัติพ่อผัวแม่ผัวและสามีให้ได้รับความสุขอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามความไม่เข้าใจในการสื่อความหมายบางอย่าง ย่อมเป็นสาเหตุข้อขัดแย้งระหว่างพ่อผัวกับลูกสะใภ้ แต่เมื่อได้ชี้แจงด้วยเหตุผลแล้ว

ย่อมสามารถทำให้เข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น และยังสามารถชักชวนให้ท่านกลับใจมานับถือพระพุทธศาสนา ในบั้นปลายชีวิตของท่าน

ในช่วงบั้นปลายชีวิตของนางวิสาขานั้น ในคัมภีร์ธรรมบทอรรถกถาได้บันทึกไว้ว่า นางวิสาขาทายที่ไหน ตายด้วยโรคอะไร ตายเมื่ออายุเท่าไร แต่ในคัมภีร์ธรรมบทอรรถกถาบันทึกไว้ว่า นางวิสาขามีอายุ 120 ปี แต่วัยของนางเหมือนหญิงสาวเพียง 16 ปีเท่านั้น แม้แต่ผมหงอกบนศีรษะเพียงเส้นเดียวก็ไม่มี ส่วนสุขภาพร่างกายของนางก็แข็งแรง แม้นางจะไปไหนมาไหนก็มีลูกหลานและเหลนๆ ติดตามไปด้วย ประชาชนที่เดินผ่านมาเห็น ไม่มีใครสามารถที่จะบอกได้เลยว่าคนไหนเป็นนางวิสาขา แม้แต่กิริยา มารยาทในการเดินของนางก็งดงามทั้ง 4 อิริยาบถ (ธ.อ. 3/63-34, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) แม้ไม่รู้ว่านางตายที่ไหนเมื่อไหร่ก็ตาม แต่ในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมานอรรถกถาบันทึกไว้ว่า หลังจากที่นางวิสาขาทายแล้วได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นนิมมานรดี และได้เป็นอัครมเหสีของท้าวสุณิมิตเทวราช (วิมาน.อ. 2/14, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2534) ในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ บันทึกไว้ว่า พระอนุรุทธเถระได้ถามสถานที่เกิดของนางวิสาขากับเทพธิดาตนหนึ่งว่า คติของนางวิสาขาอยู่ที่ไหน เทพธิดาตอบว่านางวิสาขาเป็นสหายกับดิฉันได้สร้างมหาวิหารถวายแด่พระสงฆ์ และได้ถวายทานแด่พระสงฆ์ นางเป็นผู้รู้ธรรมแจ่มแจ้ง เธอได้บังเกิดในหมู่ทวยเทพชั้นนิมมานรดี เป็นภริยาของท้าวสุณิมิตผู้เป็นใหญ่ในชั้นนิมมานรดีนั้น (อง.ติก. 20/71/108, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) แต่วิบากกรรมของนางนั้นใครๆ ไม่ควรคิด (อจินไตย) (อง.จตุกก. 21/77/91, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500; สารตล.ฎีกา. 1/111-112, มหาจุฬาฎีกา, 1538)

บทบาทของนางวิสาขาในการบำรุงพระพุทธศาสนา

สาเหตุใดที่ทำให้นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้มีคุณูปการเป็นอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา เนื่องจากนางสำเร็จเป็นพระโสดาบันตั้งแต่วัยเยาว์ (อง.อ. 1/129/356, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533) และนางยังมีโอกาสร่วมทำบุญกับบุคคลต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะครอบครัวของนางที่นับนตฤิกษุสงฆ์มาฉนั้นที่บ้านบ่อยครั้ง จึงเป็นเหตุให้นางรู้จักว่าควรปฏิบัติต่อภิกษุสงฆ์อย่างไร นอกจากนี้เมื่อมีเวลาว่างนางจะเข้าวัดเพื่อฟังธรรมและสนทนากับพระพุทธเจ้าหรือภิกษุสงฆ์เพื่อให้เกิดสติปัญญา จึงได้รับรู้ความเป็นไปของภิกษุสงฆ์ในวัดนั้นๆ ดังนั้น การที่นางมีความรักในพระรัตนตรัยเสมอด้วยชีวิต พยายามเทิดทูนด้วยการบำรุงและป้องกันอันตรายทุกประการอันจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาอยู่เป็นนิตย์ (พระธรรมโกศาจารย์, 2529: 147) ซึ่งคุณูปการของนางวิสาขาพอจะประมวลได้ ดังนี้

1. การทูลขอ

บทบาทในการทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตปัจจัยเครื่องบริโภคใช้สอยอย่างที่ยังไม่เคยอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์มาก่อนหลายอย่าง ประกอบด้วย

1.1 ขอพร 8 ประการ เหตุแห่งการขอพร 8 ประการนี้สืบเนื่องจากนางวิสาขาได้ส่งคนรับใช้ให้ไปที่อารามเพื่อแจ้งให้พระองค์ทรงทราบว่าได้เวลาภัตตาหารแล้ว แต่เมื่อคนรับใช้ไปถึงอารามกลับเห็นภิกษุสงฆ์เปลื้องผ้าอาบน้ำฝน คนรับใช้จึงเข้าใจผิดว่าเป็นพวกอาชีวกหรือนักบวชชีเปลือย (อง.อ. 3/293-302/94, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533) จึงกลับมาบอกนางวิสาขาว่าที่อารามไม่มีภิกษุสงฆ์มีแต่พวกอาชีวก เมื่อนางวิสาขาได้ฟังจึงเข้าใจเหตุการณ์ทั้งหมด จากที่นางได้ส่งคนรับใช้ไปแจ้งเวลาภัตตาหารที่อารามอีกครั้ง หลังจากที่พระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์เดินทางมาที่บ้านของนางและฉันภัตตาหารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นางจึงขอวโรกาสกราบทูลขอพร 8 ประการ พระองค์ตรัสว่า เราเลิกให้พรแล้ว นางวิสาขาจึงกราบทูลว่า หม่อมฉันขอพรที่สมควรและไม่มีโทษเท่านั้น ซึ่งพรทั้ง 8 ประการดังกล่าว คือ 1) ถวายวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) โดยนางให้เหตุผลว่า การที่ภิกษุสงฆ์เปลื้องผ้าสรงน้ำเป็นสิ่งที่ไม่งาม น่าเกลียด น่าชัง หม่อมฉันจึงปรารถนา

ถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต 2) ถวายอาคันตุกัต (ภัตเพื่อพระอาคันตุกะ) โดยนางให้เหตุผลว่า พระอาคันตุกะเป็นผู้ไม่ชำนานูทางไม่รู้จักรัที่โคจร (วินย.อ. 3/357/393, มหาจุฬาลงกรณกถา, 2534) ย่อมเที่ยวบิณฑบาตลำบาก หากได้ฉันอาคันตุกัตของหม่อมฉันแล้ว เมื่อท่านชำนานูทางรู้จักรัที่โคจรเที่ยวบิณฑบาตโดยไม่ลำบาก 3) ถวายคัมภีร์ (ภัตเพื่อพระที่จะเดินทาง) โดยนางให้เหตุผลว่า ภิกษุสงฆ์ผู้เตรียมจะเดินทางไปทีอื่น มัวแสวงหาภัตตอาหารเพื่อตนเอง ย่อมไม่ทันหมู่เกวียน ไปถึงที่หมายพลบค่ำจะเดินทางลำบาก เมื่อท่านได้ฉันคัมภีร์ของหม่อมฉันแล้ว สามารถทันหมู่เกวียนถึงที่หมายก่อนพลบค่ำและไม่ลำบากในการเดินทาง 4) ถวายคิลานภัต (ภัตเพื่อภิกษุอาพาธ) โดยนางให้เหตุผลว่า ภิกษุผู้อาพาธเมื่อไม่ได้อาหารเป็นที่สัปปายะ อาการจะกำเริบถึงกับมรณภาพ เมื่อท่านได้ฉันคิลานเภสัชของหม่อมฉันแล้ว อาการจักทุเลาลงและไม่มรณภาพ 5) ถวายคิลานุปัฏฐากภัต (ภัตเพื่อภิกษุผู้พยาบาลภิกษุที่อาพาธ) โดยนางให้เหตุผลว่า ภิกษุผู้พยาบาลภิกษุอาพาธ มัวแสวงหาภัตตอาหารเพื่อตนเองก่อน จึงนำอาหารไปให้ภิกษุอาพาธในภายหลังทำตนเองอดอาหารไปด้วย เมื่อท่านได้คิลานุปัฏฐากภัตของหม่อมฉันแล้วจะนำอาหารไปให้ภิกษุอาพาธฉันได้ทันที และตนเองก็ไม่อดอาหาร 6) ถวายคิลานเภสัช (เภสัชแก่ภิกษุไข้) โดยนางให้เหตุผลว่า ภิกษุอาพาธ เมื่อท่านไม่ได้เภสัชที่เป็นสัปปายะ อาการอาพาธกำเริบหรือถึงกับมรณภาพ เมื่อท่านได้ฉันคิลานเภสัชของหม่อมฉันแล้ว อาการจักทุเลาลงและไม่มรณภาพ 7) ถวายยาคุ โดยนางให้เหตุผลว่า พระพุทธเจ้าทรงเห็นอานิสงส์ 10 ประการ (วินย. 5/282/54, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) ได้ทรงอนุญาตให้ถวายยาคุได้ หม่อมฉันเห็นอานิสงส์ตามที่พระองค์ตรัสไว้ที่เมืองอันธกวันทะ หม่อมฉันจึงปรารถนาจะถวายยาคุประจำแก่ภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต 8) ถวายอุทกสาฎก (ผ้าอาบน้ำแก่ภิกษุณี) ตลอดชีวิต โดยนางให้เหตุผลว่า ภิกษุณีทั้งหลายเปลือยกายอาบน้ำในแม่น้ำอจิรวดี ทำเดียวกันกับหญิงแพศยา จึงถูกหญิงเหล่านั้นพูดจาเย้ยหยันว่า พวกเธอยังเป็นสาวอยู่มาประพฤติพรหมจรรย์ไม่เห็นได้ประโยชน์อะไร ธรรมดาคนในวัยนี้ย่อมบริโภคคามเสียก่อนมิใช่หรือ เมื่ออย่างเข้าสู่วัยชราแล้วค่อยมาประพฤติพรหมจรรย์ เมื่อนั้นก็จะได้ประโยชน์ทั้ง 2 ประการ ฝ่ายภิกษุณีเมื่อถูกต่อว่าบ่อยๆ ก็อับอายเก้อเขิน การที่ภิกษุณีเปลือยกายอาบน้ำเป็นสิ่งไม่งาม น่าเกลียด น่าชัง

จากนั้นนางวิสาขกราบทูลเรื่องพร 8 ประการแล้ว ภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดต่างๆ เมื่อออกพรรษาแล้วต้องการมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองสาวัตถี เพื่อถามปัญหาต่างๆ กับพระองค์ นางได้สังเกตว่า ภิกษุสงฆ์ที่เข้ามาเฝ้านั้นเคยมาเมืองสาวัตถีแล้ว และคงเคยใช้สอยผ้าวัสสิกสาฎก ได้ฉันอาคันตุกัต คัมภีร์ คิลานภัต หรือข้าวยาคุอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นแน่ เมื่อนางนึกถึงบุญกุศลที่ตนได้กระทำแล้วเกิดความอัมเอบใจ ทำให้กายสงบมีความสุข จิตตั้งมั่นทำให้เกิดความกล้าหาญ เพราะเห็นอานิสงส์เหล่านี้ หม่อมฉันจึงทูลขอพร 8 ประการ และเมื่อพระพุทธองค์ทรงรับฟังสิ่งที่นางวิสาขาได้ให้เหตุผลแล้ว พระองค์จึงทรงพอพระทัยและอนุญาตพรทั้ง 8 ประการนั้น โดยพระพุทธองค์ทรงยกย่องว่า นางวิสาขาเป็นผู้ฉลาด รู้เหตุที่ควรและไม่ควร ควรที่สตรีทั้งหลายจะยึดเอาเป็นแบบอย่างที่ดีในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาว่า “สตรีใดได้ให้ข้าวและน้ำ เบิกบานใจสมบุญด้วยศีลและเป็นอริยสาวิกาของพระองค์ ขจัดความตระหนี่ บริจาคทาน อันเป็นเหตุแห่งสวรรค์ จะสามารถบรรเทาความเศร้าโศกได้ สตรีนั้นอาศัยแนวทางเช่นนี้ ย่อมได้กำลังและอายุอันเป็นทิพย์ ได้รับความสุขกายสุขใจบนสวรรค์ตลอดกาล ” (วินย. 5/351/156, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

1.2 ทรงอนุญาตผ้าเช็ดปาก เหตุเกิดเมื่อพระพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้นางวิสาขาทูลขอพรได้เช่นนี้ หากเป็นสิ่งที่นางเห็นว่าไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย นางก็จะพยายามจัดหามาถวายภิกษุสงฆ์อยู่เสมอ ดังที่เคยมีครั้งหนึ่งที่นางกราบทูลขอให้พระองค์ทรงรับผ้าเช็ดปากเพื่อประโยชน์สุขแก่นาง เมื่อพระองค์รับผ้าเช็ด

ปากแล้วก็ได้มีการสนทนารวมจนนางเกิดความสบายใจจึงกราบทูลลา จากนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงรับสั่งกับภิกษุสงฆ์ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้าเช็ดปาก (วินย. 5/355/195, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

1.3 ทรงอนุญาตหมอน้ำและไม้กวาด เหตุเกิดเมื่อตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากภคชนบท ทรงประทับ ณ พระเชตวันมหาวิหาร นางวิสาขาได้ถือหมอน้ำ ปุ่มไม้สำหรับเช็ดเท้า และไม้กวาด เดินทางไปเข้าเฝ้าพระองค์ แล้วกราบทูลให้พระองค์ทรงรับสั่งแก่ภิกษุสงฆ์ว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุใช้สอยได้เฉพาะหมอน้ำ ไม้กวาดเท่านั้น ภิกษุไม่พึงใช้ปุ่มไม้สำหรับเช็ดเท้า หากภิกษุรูปใดใช้สอย พึงปรับอาบัติทุกกฏแก่ภิกษุรูปนั้น (วินย. 3/269/34, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) ซึ่งต่อมาพระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ใช้สอยสำหรับเช็ดเท้าได้ 3 ชนิด คือ หินกรวด กระเบื้อง และหินฟองน้ำในทะเล (วินย. 7/269/34, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

1.4 ทรงอนุญาตพัดโบกและพัดใบตาล เหตุเกิดจากการที่นางวิสาขาถือพัดโบกและพัดใบตาลไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แล้วทูลขอให้พระองค์ทรงรับไว้เพื่อประโยชน์และความสุขของนางตลอดการเป็นนิตย์ ครั้นทรงรับแล้วทรงได้รับสั่งกับภิกษุสงฆ์ว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตพัดโบกและพัดใบตาล (วินย. 7/269/34, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

1.5 ทรงอนุญาตสร้างปราสาท เหตุเกิดจากนางวิสาขาประสงค์จะสร้างปราสาทที่มีเจดีย์ ประดุงเทริด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 408) ที่ตั้งอยู่บนกระพองข้างถวายเป็นภิกษุสงฆ์ เมื่อภิกษุสงฆ์เกิดความสงสัยว่าพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สร้างปราสาทได้หรือยัง จึงเข้าไปกราบทูลให้พระองค์ทรงทราบ ต่อมาพระองค์ก็ทรงอนุญาตว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตการใช้สอยปราสาททุกอย่าง (วินย. 7/320/92, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

1.7 การถวายผ้าพระกฐิน เรื่องการถวายผ้ากฐินนั้นมีผู้รู้หลายท่านกล่าวว่า นางวิสาขาเป็นผู้ถวายเป็นคนแรก (คุณ โทจันทร์, 2537: 141; พระครูวิจิตรธรรมโกศล, ม.ป.ป.: 3) แต่จากการศึกษาในพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาแล้ว ไม่ปรากฏเรื่องราวดังกล่าว (วินย. 5/306-325/93-122, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500; วินย.อ. 3/306-310/192-198, มหาจุฬาอรรถกถา, 2524; วิ.สงคห. 226/339-343, มหาจุฬาอรรถกถา, 2540)

2. ข้อปฏิบัติต่อพระสงฆ์

หลังจากที่พระพุทธเจ้าประกาศศาสนาไปอย่างกว้างขวาง มีบุคคลทุกชนชั้นวรรณะเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธธรรมวินัย ปัญหาที่ตามมา คือ เกิดความเหลื่อมล้ำด้านพฤติกรรม เพราะแต่ละท่านมาจากถิ่นฐานที่แตกต่างกัน อุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน เมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะจึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับด้านการปกครอง ซึ่งนางวิสาขาก็มีส่วนต่อการบัญญัติสิกขาบทหลายประการดังนี้

2.1 การปฏิบัติตนต่อภิกษุสงฆ์ เหตุเกิดจากครั้งหนึ่งพระอุทายีได้ไปเยี่ยมตระกูลที่เป็นอุปฐากของตน ได้ถามถึงลูกสาวของเขา เมื่อท่านรู้ว่าเขาได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับชายหนุ่มอีกตระกูลหนึ่ง ซึ่งเป็นตระกูลอุปฐากของท่านเหมือนกัน ท่านจึงไปหานางที่นั่น เมื่อพบแล้วได้นั่งพูดคุยกับนางในที่รโหฐาน และนางวิสาขาก็ได้พบเข้า แล้วเห็นว่ามีความไม่เหมาะสมที่จะกระทำการกับหญิงสองต่อสองได้ จึงเข้าไปกล่าวตักเตือน แต่พระอุทายีไม่เชื่อฟังคำแนะนำของนางวิสาขา เมื่อนางวิสาขากลับไปแล้วจึงบอกเรื่องนี้แก่ภิกษุสงฆ์ และภิกษุสงฆ์เหล่านั้นก็ได้ติเตียนการกระทำที่ไม่สมควรของพระอุทายีและพร้อมใจกันไปกราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ พระองค์ทรงรับสั่งให้ประชุมเพื่อสอบถามพระอุทายีถึง

ปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อพระอุทายีรับสารภาพว่าเป็นความจริง พระพุทธเจ้าจึงกล่าวตักเตือนถึงการกระทำของพระอุทายี ว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจของสมณะ พระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า “ภิกษุรูปใดหนึ่งในที่ลับตา กับมาตุคามสองต่อสอง หากมีอุบาสิกา (วินย. 1/445/334, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) ผู้มีวาจาเชื่อถือได้ (วินย.อ. 2/444-445/135, มหาจุฬาอภฺรูกถา, 2534; วินย. 1/445/333, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) มาพบเห็นแล้วกล่าวโทษ ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิกก็ดี (สารตถ.ฎีกา. 2/55/103-104, มหาจุฬาฎีกา, 2538) สังฆาติเสสก็ดี (วินย.อ. 2/237/6, มหาจุฬาอภฺรูกถา, 2534) ปาจิตตียก็ดี หากภิกษุรูปนั้นยอมรับว่าเป็นความจริงตามที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งในสามอย่าง พึงปรับอาบัติตามสิกขาบทที่ท่านกระทำผิดแก่ภิกษุรูปนั้น อาบัตินี้เรียกว่าอนียต” (วินย. 1/450/336, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500; อง.ปญจก. 22/175/195, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500)

2.2 การตัดสินใจที่เกิดขึ้นกับนางภิกษุณี เหตุเกิดจากมีภิกษุณีรูปหนึ่งเป็นธิดาของเศรษฐีในเมืองราชคฤห์ มีศรัทธาอยากบวชในพระพุทธศาสนาตั้งแต่เยาว์วัยแต่พ่อแม่ไม่อนุญาต หลังจากแต่งงานอยู่กับสามีไม่นานก่อนอนุญาตให้บวช นางจึงไปบวชในสำนักของภิกษุณีฝ่ายพระเวทัต โดยที่ไม่ทราบว่าตนตั้งครรรค์ก่อนบวช (บรรจบ บรรณรุจิ, 2539: 196) หลังจากบวชได้ไม่นานครรรค์ก็โตขึ้น ภิกษุณีทั้งหลายจึงพากันติเตียนว่านางประพฤติผิดล่วงละเมิดพระวินัย แม้นางจะขี้แฉงก็ไม่มีใครเชื่อ ภิกษุณีทั้งหลายพานางเข้าไปหาพระเวทัตเพื่อให้ตัดสิน พระเวทัตกลัวหุ้มนะของตนจะเดือดร้อน และเสียชื่อเสียง จึงตัดสินใจให้ภิกษุณีสึก

ฝ่ายภิกษุณีนั่นคิดน้อยใจ เนื่องจากตนออกบวชในพระพุทธศาสนาด้วยศรัทธาอย่างแรงกล้า และตนไม่ได้ทำอะไรผิด แล้วพระเวทัตให้สึกโดยไม่มีการสอบสวนข้อเท็จจริง นางกล่าวว่าตนออกบวชเพื่อติดอุทิศตนต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้ออกบวชอุทิศตนให้พระเวทัต คิดได้อย่างนี้ก็เลยไปปรึกษาภิกษุณีผู้ใหญ่ให้ช่วยนำนางไปสู่สำนักของพระพุทธเจ้า เพื่อตัดสินอธิกรณ์อย่างยุติธรรม ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พานางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองสาวัตถี พระองค์แม่ทรงทราบว่าภิกษุณีนี้นี้เป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนของพระวินัย จึงตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสอบสวนหาข้อเท็จจริง โดยฝ่ายพระสงฆ์มีพระอุบาลีเป็นประธาน ฝ่ายคฤหัสถ์มีนางวิสาขา อนาถปิณฑิกเศรษฐีและ มีพระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จมาเป็นพยานในครั้งนี้ด้วย

นางวิสาขาทำหน้าที่ตรวจดูร่างกายภิกษุณี จนในวันเดือนของการตั้งครรรค์แล้วรู้ว่าท่านตั้งครรรค์ก่อนบวช จึงแจ้งให้พระอุบาลีทราบ แล้วท่านประกาศในที่ประชุมให้รู้โดยทั่วกันว่า ภิกษุณีนี้นี้ได้ตั้งครรรค์ก่อนบวชแล้วนางจึงเป็นผู้บริสุทธิ์ ต่อมาไม่นานภิกษุณีก็นิกลอดลูกมีนามว่า กุมารกัสสปะ (ธ.อ. 6/11-15, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2594) เพราะเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุณีใดให้หญิงมีครรภ์บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์ (วินย. 3/1068/168, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) ในเวลาต่อมาลูกชายของภิกษุณีก็นำไปบวชในพระพุทธศาสนาและได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งภิกษุณีและกุมารกัสสปะ

3. การสร้างศาสนวัตถุ

การที่บุคคลผู้ที่จะสร้างอารามหรือวิหารได้นั้น จะต้องเป็นบุคคลผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และเห็นอานิสงส์แห่งการถวายวิหารนี้ ดังปรากฏว่า มีผู้อยากจะสร้างวิหารถวายภิกษุสงฆ์มากมายไม่ว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ เช่น พระเจ้าพิมพิสารได้สร้างวัดเวฬุวันถวาย (วินย. 4/59/50, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) อนาถปิณฑิกเศรษฐีได้สร้างวัดพระเชตวันมหาวิหารถวาย (วินย. 7/315/85, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) นางอัมพาลีแม้จะเป็นหญิงโสเภณีแต่นางก็มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้ถวายสวนของตนให้สร้างเป็นวัดอัมพวัน (ที.มหา. 10/162/89, มหาจุฬาเตปิฏก, 2500) ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงวัดบุพพารามที่นางวิสาขาได้สร้างถวายไว้ในพระพุทธศาสนา

3.1 วัตถุพาราม ในอรรถกถาธรรมบทบันทึกไว้ว่า นางวิสาชาได้รับเชิญให้ไปเป็นประธานพิธีในงานมหรสพ แล้วเห็นประชาชนแต่งตัวมุ่งหน้าไปวัดเพื่อฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า เมื่อเสร็จพิธีนั้นก็ตกแต่งด้วยเครื่องประดับมहाลดาปสาธน์ไปวัดพร้อมกับประชาชน แต่ก่อนที่จะเข้าวัดนางคิดว่าการสวมเครื่องประดับมีค่ามากขนาดนี้ย่อมเป็นการไม่สมควร นางจึงถอดเครื่องประดับแล้วห่อให้คนรับใช้เก็บไว้ (ธ.อ. 3/65, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) โดยบอกกับคนรับใช้ว่านางเครื่องประดับนี้เมื่อออกจากวิหารแล้วเท่านั้น หลังจากฟังธรรมเสร็จเรียบร้อยแล้วจะกลับบ้านนางได้เดินตรวจดูและสอบถามความเป็นอยู่ของภิกษุสงฆ์ตามกุฏิต่างๆ หญิงรับใช้ได้ติดตามนางไปโดยลี้มเครื่องประดับของนางวิสาชาไว้ที่วิหาร ต่อมาพระอานนท์ผู้ดูแลสถานที่มาครบกเครื่องประดับวางอยู่จึงเก็บรักษาไว้ให้เจ้าของ แล้วกราบทูลให้พระพุทธเจ้าทราบที่นางวิสาชาลี้มเครื่องประดับไว้ พระองค์ทรงสั่งให้เก็บไว้เพื่อคืนให้เจ้าของพระอานนท์เถระจึงนำไปเก็บไว้ที่ข้างบันได (ธ.อ. 3/65, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495)

หลังจากนางวิสาชาได้เดินไปตามวิหารต่างๆ แล้ว เตรียมตัวจะเดินทางกลับ จึงเรียกให้คนรับใช้นำเครื่องประดับมาเปลี่ยนกับเครื่องประดับที่สวมอยู่ คนรับใช้นึกขึ้นได้ว่าลี้มเครื่องประดับไว้ที่วิหารฟังธรรม (ธ.อ. 3/65, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) นางวิสาชาจึงสั่งให้ไปที่วิหารเพื่อนำเครื่องประดับกลับมา โดยกำชับว่าหากพระคุณเจ้าของเราถูกต้องและเก็บเครื่องประดับไว้แล้วไม่ต้องนำกลับมา เราจะบริจาคเป็นสมบัติของสงฆ์ หญิงคนรับใช้เมื่อไปถึงวิหารแล้วทราบบว่าพระอานนท์เก็บเครื่องประดับไปไว้ที่ข้างบันได จึงบอกความประสงค์ว่า เจ้านายดิฉันให้มาเอาเครื่องประดับ แต่ถ้าพระคุณเจ้าเคลื่อนย้ายเครื่องประดับแล้วเจ้านายไม่ให้นำกลับไป ให้ถวายเป็นสมบัติของสงฆ์ หลังจากนั้นคนรับใช้จึงกลับไปบอกนางวิสาชาว่าพระคุณเจ้าได้เคลื่อนย้ายของแล้ว

เมื่อนางวิสาชาได้ทราบความว่าพระเถระจับต้องเครื่องประดับแล้ว จึงจะถวายให้เป็นสมบัติของสงฆ์ แต่ขณะเดียวกันก็คิดว่าการที่พระสงฆ์จะเก็บเครื่องประดับไว้เป็นการลำบากต่อการรักษา (วินย. 2/502/347, มหาจุฬาเตปิฎก, 2500) ควรที่จะขายแล้วนำทรัพย์ไปซื้อสิ่งของที่สมควรถวายแก่ภิกษุสงฆ์ จึงให้คนรับใช้กลับไปนำเครื่องประดับมาจากวิหาร เมื่อนำเครื่องประดับมาแล้วให้เรียกนายช่างทองมาตีราคาเครื่องประดับว่ามีราคาเท่าไร นายช่างทองได้ประเมินราคา 9 โกฏิ พร้อมกับค่าช่าง 100,000 กหาปณะ (ธ.อ. 3/67, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) นางจึงสั่งให้นำไปวางประกาศขายทั่วเมืองแต่ไม่มีใครต้องการซื้อ เพราะเครื่องประดับของนางมีค่ามาก ประกอบกับบุคคลที่จะสวมใส่ต้องมีกำลังเท่ากับช้าง 5 เชือก ซึ่งในสมัยนั้นมีสตรีเพียง 3 ท่านเท่านั้นที่มีเครื่องประดับชนิดนี้ คือ นางวิสาชา ภริยาของพันธุเสนาบดี (ธ.อ. 3/24-30, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2529) และบุตรสาวของเศรษฐีแห่งเมืองพาราณสี (ธ.อ. 3/67, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495) เมื่อไม่มีใครซื้อนางจึงรับซื้อไว้เองและได้นำเงินจากการขายทั้งหมดบรรทุกเกวียนเข้าไปเข้าพระพุทธเจ้าที่วิหาร แล้วกราบทูลว่าเงินที่ได้จากการขายเครื่องประดับของหม่อมฉันนี้ควรจะถวายเป็นกัมปียะ [ของที่ควรแก่ภิกษุบริโภคใช้สอย] (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2536: 9) ในส่วนไหนของปัจจัย 4 พระองค์ทรงแนะนำให้นางนำปัจจัยส่วนนี้ไปสร้างเป็นที่พักอาศัยของภิกษุสงฆ์ทางด้านประตูทิศปราจีน นางเบิกบานใจและได้นำเงินไปซื้อที่ดินเพื่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับภิกษุสงฆ์จำนวน 9 โกฏิ (ธ.อ. 3/67, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2495)

สรุป

เนื้อหาในบทความนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของนางวิสาชา หากเราได้ศึกษาชีวิตของนางโดยละเอียดแล้ว จะเห็นว่าตลอดชีวิตของนางมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นมากมาย โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว เธอได้รับความรักความอบอุ่นจากมารดาบิดาอย่างใกล้ชิด และได้รับการ

อบรมเกี่ยวกับกิจกรรมการบำเพ็ญกุศล งานที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้นแล้วนางยังเป็นที่รักใคร่ของคุณปู่ เมื่อมีโอกาสเธอก็ร่วมทำบุญกับครอบครัว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เป็นคนมีอุปนิสัยในการเสียสละ ดังนั้นชีวิตของนางวิสาขาก็เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ นอกจากจะได้รับความสุขจากบุคคลภายในครอบครัวและประชาชนทั่วไปแล้ว ยังได้รับรสแห่งพระสัทธรรมที่เป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของตนเองอีกด้วย ด้วยเหตุที่นางวิสาขา ได้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ และได้ถวายวัตถุดุจปัจจัยในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ดังกล่าวนาง พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงประกาศยกย่องนางใน ตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าอุบาสิกาทิ้งหลายในฝ่ายผู้เป็นทายิกา ซึ่งเมื่อกล่าวถึงนางวิสาขา พุทธศาสนิกชนจึงมักจะนึกถึงนางว่าเป็น “นางวิสาขามหาอุบาสิกา”

นางวิสาขามีคุณสมบัติอันเพียบพร้อมมากมายหลายด้านทั้งชื่อเสียง เกียรติยศ ที่สร้างขึ้นด้วยสติปัญญาของตนเอง นางเป็นนักต่อสู้ที่ยอดเยี่ยมนคนหนึ่ง เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต ไม่นิ่งดูดาย ไม่เกียจคร้านต่อการทำงานทุกอย่าง รู้จักใช้ปัญญาในการสังเกตไตร่ตรองด้วยความรอบคอบก่อนจะทำพุดคิดเป็นคนที่มีความดีเสมอต้นเสมอปลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง และยังชักนำให้ผู้อื่นสร้างกุศล เพื่อเพื่อเป็นเกราะป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า นางวิสาขานับว่าเป็นสตรีที่มีความสามารถในหลายด้าน เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ดังนั้นหญิงทั้งหลายไม่ว่าจะในปัจจุบันหรืออนาคตควรนำเอาคุณธรรมบางประการของนางมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น หลักของการอยู่ครองเรือนที่นางวิสาขาเคยปฏิบัติต่อครอบครัวและสังคมตลอด จากการเป็นอุบาสิกาที่ยึดมั่นในพระรัตนตรัย ซึ่งจะเห็นได้จากการปฏิบัติตนต่อพระพุทธศาสนาอย่างที่นางเคยกล่าวว่า “ตลอดชีวิตของข้าพเจ้าจะงดเว้นจากการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ไม่ได้”

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทษณ์. (2537). *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2539). *ภิกษุณี: พุทธสาวิกาครั้งพุทธกาล*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2529). *แม่พระสามเมือง*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- พงศ์พันธ์ จันทรวราทิพย์. (2522). บทบาทของสตรีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, ภาควิชาภาษาตะวันออก, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538.). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

